

Разовій спеціалізованій вченій ради
ДФ 114.051.2026
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

ВІДГУК
офіційного опонента Чукурної Олени Павлівни
доктора економічних наук, професора, декана факультету Бізнесу та
соціальних комунікацій Державного університету інтелектуальних
технологій і зв'язку
на дисертаційну роботу Скорук Аліни Олегівни
«Формування і розвиток бізнес-моделей в умовах цифрової трансформації
національної економіки»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні
та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність дисертаційного дослідження

Актуальність теми дисертаційної роботи Скорук Аліни Олегівни «Формування і розвиток бізнес-моделей в умовах цифрової трансформації національної економіки» не викликає сумнівів. Сучасний етап розвитку світової та національної економіки характеризується інтенсивним поширенням цифрових технологій, радикальною трансформацією механізмів створення вартості, зростанням ролі цифрових платформ, штучного інтелекту та екосистемних бізнес-моделей.

Для України, яка переживає наслідки повномасштабної війни та здійснює післявоєнне відновлення економіки, питання ефективної цифрової трансформації бізнес-моделей набуває особливого стратегічного значення. Воно безпосередньо пов'язане з необхідністю підвищення конкурентоспроможності підприємств, подолання цифрового розриву, забезпечення інклюзивного економічного зростання та формування стійкості національної економіки до зовнішніх шоків.

Авторка обґрунтовано доводить, що традиційні бізнес-моделі вже не забезпечують достатньої адаптивності в умовах цифрової економіки, а тому потребують системної трансформації. Дослідження виконувалося в рамках

наукових тем кафедри економіки та підприємництва Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, що підкреслює його відповідність пріоритетним напрямам розвитку економічної науки України.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Скорук Аліни Олегівни характеризується високим ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Авторка ґрунтовно проаналізувала теоретичні засади цифрової трансформації бізнес-середовища (розділ 1), використала широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема методи теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, економіко-математичного моделювання, експертного опитування, аналітичного мережевого процесу (ANP) та сценарного аналізу.

Наукові положення та висновки є логічно послідовними, ґрунтуються на критичному аналізі значного масиву вітчизняної та зарубіжної літератури, міжнародних рейтингах цифрового розвитку, даних Державної служби статистики України та результатах власного емпіричного дослідження. Особливої уваги заслуговує побудова багатофакторних регресійних моделей впливу цифровізації на макроекономічні показники (п.п. 2.3), а також застосування методу ANP для визначення пріоритетів цифрової трансформації (п.п. 2.4).

Висновки та рекомендації дисертації є достовірними, аргументованими та мають чітку практичну спрямованість. Вони безпосередньо впливають із поставлених завдань і підтверджуються результатами апробації, зокрема впровадженням у діяльність органів місцевого самоврядування, підприємств та освітнього процесу.

Загалом, наукові положення, висновки та рекомендації дисертації вирізняються високим рівнем теоретичної обґрунтованості, методологічної коректності та емпіричної достовірності.

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Дисертаційна робота Скорук Аліни Олегівни містить важливі науково

обґрунтовані результати, які вирішують актуальне науково-прикладне завдання розвитку теоретико-методичних підходів до формування та трансформації бізнес-моделей в умовах цифровізації національної економіки.

Уперше розроблено показник цифрової віддачі інвестицій (dROI), який, на відміну від традиційного ROI, комплексно враховує як прямі фінансові результати, так і стратегічні ефекти цифрової трансформації (зростання вартості даних, приріст LTV клієнтів, скорочення Time-to-Market).

Удосконалено концептуальну схему перетворення бізнес-моделей у цифровому середовищі та модель їх еволюції від традиційних до екосистемних; методичний підхід до оцінювання цифрової зрілості бізнес-моделі на основі інтегрального показника цифрової готовності (ІЦГ) та відповідної матриці рівнів зрілості; аналітичний інструментарій обґрунтування цифрової стратегії на основі SMART-підходу, що забезпечує цільовий підбір цифрових інструментів відповідно до стратегічних цілей підприємства.

Набули подальшого розвитку: концептуальна модель цифрової інклюзії розвитку національної економіки; циклічна модель формування цифрової стратегії трансформації бізнес-моделей та науково-прикладний алгоритм її реалізації; обґрунтування впливу цифровізації на макроекономічні показники за допомогою багатofакторних регресійних моделей та методу ANP.

Таким чином, отримані наукові результати демонструють високий рівень теоретичного узагальнення, методичної новизни та практичної спрямованості, суттєво розвиваючи сучасні уявлення про механізми цифрової трансформації бізнес-моделей.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, відсутність порушення академічної доброчесності.

Аналіз наукових публікацій та особистого внеску Скорук Аліни Олегівни підтверджує, що всі основні наукові результати дисертаційної роботи отримано авторкою самостійно та повною мірою відображено в опублікованих наукових працях. Результати дослідження пройшли належну апробацію в науковому

середовищі та були представлені у фахових наукових виданнях, закордонному науковому журналі, матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Опубліковані праці охоплюють основні напрями дисертаційного дослідження, зокрема проблематику цифрової трансформації економіки, розвитку бізнес-моделей, цифрової інклюзії, оцінювання впливу цифровізації на економічний розвиток та формування стратегій цифрової трансформації суб'єктів господарювання.

Основні результати дисертації висвітлено у 23 наукових публікаціях, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у закордонному виданні, а також 15 публікацій апробаційного характеру, представлених у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій та 1 колективний розділ у монографії. Обсяг та кількість наукових праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій результатів дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії. Усі опубліковані роботи безпосередньо пов'язані з темою дисертації та відображають її теоретичні, методичні й прикладні результати.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, наукових публікацій здобувачки та результатами апробації дає підстави стверджувати про відсутність порушень принципів академічної доброчесності. У дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших форм академічної недоброчесності. Дисертаційна робота виконана з дотриманням вимог академічної етики, а використані наукові положення, результати досліджень та інформаційні джерела мають належні посилання. Отже, дисертаційна робота Скорук Аліни Олегівни відповідає встановленим вимогам щодо повноти апробації результатів дослідження та дотримання принципів академічної доброчесності.

5. Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає насамперед у розробленні науково-методичного інструментарію формування та розвитку бізнес-моделей в умовах цифрової трансформації національної економіки.

У додатках дисертаційної роботи наведено акти впровадження, які підтверджують використання отриманих результатів у діяльності Департаменту економічного розвитку Одеської міської ради, ГО «Агенція забезпечення якості освіти і науки та розвитку європейських суспільних ініціатив», КП «КОМУНСЕРВІС», ПрАТ «ЗАВОД «ФРЕГАТ» та АБ «ПІВДЕННИЙ». Практична цінність результатів дослідження підтверджується також їх використанням під час виконання науково-дослідних робіт кафедри економіки та підприємництва Одеського національного університету імені І. І. Мечникова в межах тем «Дослідження процесів інституціоналізації соціально-економічної діяльності в умовах трансформації економіки» (№ державної реєстрації 0118U007174) та «Розвиток інституціонального потенціалу повоєнної економіки України» (№ державної реєстрації 0123U101894).

Крім того, окремі положення та результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова під час викладання дисциплін економічного та управлінського спрямування, що підтверджено відповідними актами впровадження та свідчить про високий рівень практичної значущості роботи та можливість широкого використання її результатів у науковій, освітній та господарській діяльності.

6. Ідентичність тексту анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційної роботи Скорук Аліни Олегівни засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертаційна робота та оприлюднена анотація оформлені згідно з Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44.

7. Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Скорук Аліни Олегівни, яка виконана на достатньо високому науковому рівні, слід висловити деякі зауваження, які належать до категорії дискусійних питань та побажань:

По-перше, у підрозділі 2.3, де здійснено оцінювання впливу цифрової трансформації на розвиток національної економіки за допомогою багатофакторного регресійного аналізу, доцільно було б більш детально обґрунтувати вибір системи факторних показників та розкрити причини виключення альтернативних індикаторів цифрового розвитку, що могло б посилити аргументованість побудованих моделей.

По-друге, запропонований авторкою показник цифрової віддачі інвестицій (dROI), представлений у підрозділі 3.2 (формула 3.6), є безперечно цікавим науково-прикладним результатом. Водночас дискусійним залишається питання визначення монетизованої вартості цифрових даних та приросту позитивної цінності клієнтів (ΔLTV), оскільки методика їх розрахунку може відрізнятися залежно від галузевої специфіки підприємства.

По-третє, у концептуальній моделі цифрової інклюзії розвитку національної економіки (розділ 3, рис. 3.2) доцільно було б ширше висвітлити механізми оцінювання результативності запропонованих заходів цифрової інклюзії та систему кількісних показників, які дозволяли б здійснювати моніторинг їх реалізації на різних рівнях управління.

По-четверте, підрозділі 2.4 авторкою використано метод аналітичного мережевого процесу (ANP) для визначення пріоритетності факторів цифрової трансформації. Разом із тим на с. 154–157 потребують додаткового обґрунтування процедури формування експертної групи та оцінювання її репрезентативності, що сприяло б підвищенню переконливості отриманих результатів.

По-п'яте, запропонований SMART-підхід до розвитку бізнес-моделей у цифровому середовищі (підрозділ 3.3) має значну практичну цінність. Проте у дисертаційній роботі недостатньо уваги приділено питанням адаптації запропонованого підходу до умов функціонування малих підприємств, які часто

мають суттєві ресурсні та фінансові обмеження щодо впровадження цифрових технологій.

Утім наведені зауваження мають переважно рекомендаційний та дискусійний характер і не знижують загальної наукової цінності дисертаційної роботи, яка є завершеним самостійним дослідженням, виконаним на високому теоретичному та методичному рівнях.

8. Висновок про відповідність дисертації вимогам.

Дисертація Скорук Аліни Олегівни «Формування і розвиток бізнес-моделей в умовах цифрової трансформації національної економіки» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретичному, методичному та прикладному рівнях. Робота характеризується логічністю побудови, чіткістю викладу матеріалу, належним рівнем обґрунтованості наукових положень, достовірністю отриманих результатів та практичною спрямованістю запропонованих рекомендацій. Сформульовані у дисертації висновки є аргументованими, відповідають поставленій меті та завданням дослідження, а отримані результати мають наукову новизну та вагоме практичне значення для розвитку теорії і практики формування та трансформації бізнес-моделей в умовах цифровізації економіки.

За актуальністю теми, ступенем обґрунтованості наукових положень, новизною отриманих результатів, їх теоретичним і практичним значенням, повнотою висвітлення результатів у наукових публікаціях, а також за рівнем оформлення дисертаційна робота «Формування і розвиток бізнес-моделей в умовах цифрової трансформації національної економіки» відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) та Постанові Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від

21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), що висуваються до дисертації, поданої на здобуття ступеня доктора філософії. Авторка дисертації, Скорук Аліна Олегівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
професор, декан факультету
Бізнесу та соціальних комунікацій
Державного університету інтелектуальних
технологій і зв'язку

Олена ЧУКУРНА

Проректор з науково-педагогічної та
виховної роботи

Світлана ХАДЖИРАДЄВА

